

انگار پیش دبستانی را از آموزش و پرورش جدا کرده اند!

پای صحبت حمیدرضا محمدبیگی،
رئیس اداره پیش دبستانی شهرستان های استان تهران
در جلسه هیئت تحریریه مجله

تنگاتنگ بوده ام. گسترده ترین حوزه کاری ما حوزه تولید محتوا بوده که برای نوآموزان چهار ساله و نوآموزان پنج ساله محتوای مجزایی را تولید کرده ایم. ما مجری آموزش مربیان، نظارت بر عملکرد مراکز آموزشی و طرح و برنامه هایی که دفتر وزارتی در خصوص دوره پیش از دبستان دارد، در حوزه شهرستان های استان تهران هستیم.

با تشکر از دعوت به عمل آمده باید عرض کنم که در حوزه دانش آموزان عشایری و روستایی، با توجه به تأکیدی که بر گسترش عدالت آموزشی، انسداد مبادی بی سوادی، جلوگیری از ترک تحصیل، افت تحصیلی و در نهایت، افزایش کیفیت یادگیری وجود دارد، ما برنامه های ویژه ای اجرا می کنیم. من درباره حوزه شهرستان های استان تهران صحبت می کنم. ضریب محرومیت شهرستان های تهران به اندازه ای بالا نیست که جزء مناطق محروم محسوب شوند و بودجه های دولتی برای این کار به آن ها اختصاص داده شود. پیش دبستانی را هم بخش غیردولتی اداره می کند و وابسته به بخش خصوصی است. از این جهت، ما به دنبال آن بودیم که راهکارهایی پیدا کنیم که حداقل مناطق محروم و عشایری را بتوانیم پوشش دهیم. چون در استان تهران مناطق محروم و روستایی و عشایری به اندازه کافی هست؛ از جمله عشایر ملارد، عشایر ورامین، عشایر جوادآباد و پیشوا.

وزارت خانه طرحی را برای مناطق محرومی که دارای ضریب هشت هستند پیشنهاد کرده بود که ما آن را در مناطق

سردبی ر: در جلسات قبلی صحبت از این بود که در رابطه با کارهایی که در قسمت عشایر و روستایی انجام شده است، از اطلاعات کارشناسان استفاده کنیم. ما جای خالی این بحث را در مجله احساس کرده ایم و می دانیم خدماتی که در این حوزه صورت می گیرد، ناشناخته است. طبیعی است که در مورد کودکان عشایر کارهایی انجام شده است و به هر حال آن ها هم جزء جامعه خدمت هستند. امروز هم به مناسبت خوبی در خدمت عزیزان هستیم. و از آقای محمدبیگی که اطلاعات خوبی در این زمینه دارند دعوت به عمل آمده است. گفتنی است که ایشان از دانشجویان بسیار خوب من در دوره کارشناسی ارشد دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی بودند که پایان نامه شان در حوزه پیش از دبستان، پایان نامه برتر شناخته شد. خیلی خوشحالم که امروز در جلسه مجله رشد در خدمتشان هستیم و ایشان می توانند درباره حوزه فعالیت های خود با ما صحبت کنند.

حمیدرضا محمدبیگی هستیم و در حال حاضر در اداره کل آموزش و پرورش شهرستان های استان تهران به عنوان رئیس اداره پیش دبستانی و دوره اول ابتدایی مشغول به کارم. از وقتی این مسئولیت به من واگذار شده است و قبل از آن، که کارشناس پیش دبستانی بودم و حتی قبل تر از آن، که مربی پیش دبستانی بودم، با دوره پیش از دبستان در ارتباط

عکس: مجید جهانبخش

داریم؛ از واحد آموزش برخوردار با دانش‌آموزان گرفته تا واحد کار. برای اولیا هم برنامه داریم؛ البته نه در قالب انجمن اولیا و مربیان، بلکه در قالب کتابی با عنوان «آوای مادرانه» که در این زمینه تألیف شده است. در این کتاب، مسائلی درباره آموزش پیش‌دبستانی آمده است. این کتاب پنج فصل دارد که دو فصل آن به معرفی آموزش پیش‌دبستانی اختصاص یافته است. این بخش‌ها با هدف تعدیل انتظارات والدین از پیش‌دبستانی تألیف شده‌اند. فصلی از کتاب مربوط به مهارت‌های ذهنی، یک فصل شامل سبک‌های فرزندپروری و یک فصل مسائل و مشکلاتی است که بچه‌های پیش‌دبستانی به صورت عمده با آن مواجه‌اند. نوآموزان هم طبق ۱۷ واحد کار از طریق کتاب‌هایی با عنوان «دنیای کودکان» ۱، ۲، ۳، آموزش می‌بینند. کتابی ویژه آموزش مفاهیم شهروندی هم داریم با عنوان «شهروند کوچولو» و یک کتاب قرآن با نام «رنگین کمان».

مفیدی: با توجه به توضیحات شما در مورد کارهای انجام شده، برای مربیان سؤال این است که آیا شما برای ارزشیابی کارهایتان هم سیستمی دارید؟

محمدبیگی: محتواها بررسی می‌شود. برنامه‌ها را هم دفتر پیش‌دبستانی ارزیابی می‌کند و مرتباً از ما گزارش می‌گیرند و بررسی می‌کنند.

مفیدی: به نظر شما، نقطه تمایز کارهایتان با کارهای حوزه‌های دیگر در زمینه کودکان چیست؟

محمدبیگی: اگر بخواهیم بخشی از کارمان را به عنوان نمونه و شاخص بیان کنیم، همین پوشش مناطق محروم که توانسته‌ایم انجام دهیم برای شروع نقطه خوبی بوده است؛ چون هدف آن هم توسعه عدالت آموزشی است. بچه‌ها حق دارند آموزش ببینند. بحث آموزش اولیا هم نقطه قوت دیگری است. ما آموزش اولیا از طریق کتاب را در هیچ استانی نداریم. جلسات آموزش خانواده در همه مدارس برگزار می‌شود، ولی از طریق محتوا صورت نمی‌گیرد. ما بازخورد این محتوا را هم از والدین می‌گیریم.

مفیدی: بچه‌های عشایر چه زمانی کوچ می‌کنند؟

محمدبیگی: زمان کوچ آن‌ها با خانواده متفاوت است ولی مشکلاتی برای آموزش ما ایجاد نمی‌کند.

مفیدی: بچه‌های مناطق محروم دوزبانه هم هستند؟

محمدبیگی: بله، دوزبانه هم زیاد داریم. وقتی دانش‌آموز برای ثبت‌نام کلاس اول مراجعه می‌کند، مدیران مدارس از او می‌پرسند که دوره پیش‌دبستانی را طی کرده است یا نه.

محروم خودمان - که ضریبش پنج است - اجرا کردیم. به این صورت که دانش‌آموزانی که مشمول سن تحصیل در دوره پیش‌دبستانی می‌شوند، تعدادشان در منطقه عشایری کم است و برای آن‌ها نمی‌توان یک مؤسسه پیش‌دبستانی در نظر گرفت. حداقل دانش‌آموزان لازم برای اینکه یک کلاس برای مؤسس سود اقتصادی داشته باشد، پانزده تا بیست دانش‌آموز است. ما از مدیران مدارس خواستیم این دانش‌آموزان را به عنوان نوآموزان پیش‌دبستانی در کلاس‌های چندپایه خود بپذیرند و آن‌ها حداقل سه روز در هفته در کلاس حضور داشته باشند.

اولین بار در سال گذشته این طرح را اجرا کردیم. حدود پنجاه دانش‌آموز عشایری را در کلاس چندپایه وارد کردیم و محتوای رایگان در اختیار آن‌ها قرار دادیم. البته با این مشکل مواجه شدیم که معلم این کلاس‌ها به اندازه کافی وقت رسیدگی به همه بچه‌ها را ندارد. برای اینکه این مشکل را حل کنیم، از مربی‌یاران روستایی یا عشایری استفاده کردیم؛ به این شکل که یکی از دانش‌آموزان ششم یا پنجم ابتدایی با آموزش‌هایی کمک‌معلم می‌شود و بچه‌های پیش‌دبستانی را مدیریت می‌کند. آن‌ها هم زیر نظر معلم کلاس فعالیت می‌کنند. بخش روستایی معلم پیش‌دبستانی دارد و کلاس‌های پیش‌دبستانی جدا تشکیل می‌شوند و ما هر ساله به مربیان آموزش می‌دهیم. آموزش‌های مختلفی

مفیدی: به نظر می‌رسد، شما در طول این مدتی که کار کرده‌اید، باید دیدی پژوهشی روی کارهایتان داشته باشید که بتوانید مستندسازی کنید. من فکر می‌کنم جای پژوهش در این عرصه خالی است. آیا در حوزه تولید محتوا مشکلی نداشته‌اید؟

محمدبیگی: مشکل ما در حوزه تولید محتوا تخصص بوده است؛ چون هر استانی باید از ظرفیت‌های خودش استفاده کند. ظرفیت‌های استان هم محدود است و ما در همه حوزه‌ها نمی‌توانیم متخصص بیاوریم.

فلسفی: آیا تا به حال مسائل و مشکلات خود را به‌عنوان طرح پژوهشی به دانشگاه‌ها پیشنهاد داده‌اید؟ شما می‌توانید از ظرفیت پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد استفاده کنید.

محمدبیگی: ما با دانشگاه ارتباطی نداریم.

فلسفی: رابطه شما با مؤسسات مردمی و بهزیستی چگونه است؟

محمدبیگی: امسال خیلی سعی کردیم با بهزیستی به تعامل و توافق برسیم؛ آموزش و پرورش حاضر به تعامل است ولی بهزیستی جلو نمی‌آید. چون باید بخشی از برنامه‌های خود را تغییر دهد و به همین دلیل همکاری نمی‌کند. مؤسسات دیگری هم داریم که وارد آموزش پیش‌دستانی شده‌اند؛ مثل جامعه زنان، بسیج، اداره ارشاد، سرای محلات شهرداری. ما وارد این حوزه نشدیم و جز با بهزیستی، مکاتباتی نداشته‌ایم.

مفیدی: در سال‌های اخیر مهاجر هم داشته‌اید؟

محمدبیگی: اتباع کشور افغانستان روزبه‌روز در حال افزایش هستند. ما در فشافویه مدرسه‌ای داریم که از چهارصد دانش‌آموز آن سه نفر ایرانی و بقیه اتباع افغانستان هستند. یکی از سازمان‌هایی که از این‌ها حمایت می‌کند، مؤسسه امداد جهان است که یک سازمان غیردولتی مردم‌نهاد است و توسط ایرانی‌ها اداره می‌شود.

مفیدی: آیا فضای آموزشی ارتباط خوبی با بچه‌ها برقرار می‌کند؟

محمدبیگی: بحث فضا از زمانی پیش آمد که نظام آموزشی تغییر کرد و با اجرای طرح شش، سه، سه، کلاس ششم به دوره ابتدایی تحمیل شد. مدارس ما براساس ساختار پنج کلاسه طراحی شده بودند. وقتی کلاس ششم اضافه شد، لازم بود فضای کلاس‌های مورد نیاز تأمین شود. در نتیجه، به فضای مدارس فشار زیادی آمد و در نظر گرفتن فضای مناسب برای پیش‌دستانی امکان‌پذیر نبود.

اگر طی کرده باشد که گواهی پیش‌دستانی دریافت می‌کند. در غیر این صورت، از او سؤال می‌شود که زبان مادری‌اش غیر از فارسی یا همان زبان فارسی است. اگر زبان مادری فارسی نباشد، اسم او را یادداشت می‌کنند. اواسط فصل ثبت‌نام، فهرست دانش‌آموزان دوزبانه را از مدارس می‌گیریم و یک ماه به آن‌ها آموزش رایگان ویژه می‌دهیم.

مفیدی: دانش‌آموزانی که وارد کلاس‌های چندپایه می‌شوند چگونه آموزش می‌بینند؟

محمدبیگی: آن‌ها چون دوره پیش‌دستانی را می‌گذرانند مشکلی ندارند.

فلسفی: زبان دوم معمولاً کدام زبان هاست؟

محمدبیگی: بیشتر زبان ترکی است. برآورد ما از میزان دوزبانه‌ها ۱۳۰۰۰ نفر در سال گذشته بوده است ولی برای آموزش توانسته‌ایم ۹۰۰۰ نفر را پوشش دهیم. برای معلمان هم کارگاه‌های آموزشی جزئی برگزار می‌کنیم و بیشتر محتوا را در اختیار آن‌ها قرار می‌دهیم.

مفیدی: آیا در زمینه کارهایی که انجام داده‌اید، پژوهشی صورت گرفته است؟

محمدبیگی: خیر؛ نظام آموزشی ما نظام ایده‌آلی نیست و ایراداتی دارد. از جمله ایرادات، موازی‌کاری است؛ یعنی، هر واحد کار خودش را مستقل انجام می‌دهد و انسجام وجود ندارد. واحد پژوهش هم جداسست و زیرنظر یک معاونت دیگر است. بنابراین، ارتباط ما فقط می‌تواند دوستانه باشد.

مفیدی: آقای فلسفی شما هم اگر مطلبی در این خصوص دارید بفرمایید.

فلسفی: من تشکر می‌کنم که این شرایط مهیا شد که با سرعت بیشتری در خدمت نمایندگان استان‌های مختلف باشیم. شهرستان‌های استان تهران هم از استان‌های فعال ما در حوزه پیش‌دبستانی هستند. آقای محمدبیگی از زمانی که این سمت را قبول کرده‌اند منشأ برکات فراوانی شده‌اند. البته اقلیم شهرستان‌های تهران به خاطر تنوع بافت جمعیتی خاص است و ایران کوچک محسوب می‌شود. به این جهت، کار دشوار است. امیدواریم این خدمات ادامه داشته باشد. تبادل تجربه با استان‌های هم‌جوار هم خالی از لطف نیست. در مورد ارتباط با دانشگاه، معاونت‌های پژوهشی دانشگاه‌ها بودجه‌ای از باب ارتباط با سازمان‌ها و ارگان‌ها دارند و هیچ باری هم به دوش آموزش و پرورش نخواهند گذاشت.

از این نظر شاید فرصت مغتنمی باشد. در عین حال، معاونت‌های پرورشی استان‌ها را باید بیشتر به کار بگیرد. با توجه به اینکه دوستان هم در استان‌ها در حوزه پژوهشی علاقه‌مندند که با معاونت‌های دیگر همکاری کنند، فکر می‌کنم اگر استقبال بیشتری از جانب معاونت ابتدایی و پیش‌دبستانی صورت بگیرد، کمک خواهد کرد. در حوزه تولیدات و بخش بررسی محتوا هم از گذشته پیشنهادهایی بود. مبنی بر اینکه تولیدکننده خودش نمی‌تواند ناظر باشد. محمدبیگی: عنوان پایان‌نامه من طراحی الگوی آموزشی دوره پیش‌دبستانی بود که خانم دکتر مفیدی سمت راهنمایی مرا به عهده داشتند ما در آنجا پس از بررسی الگوهای مختلفی، یک الگوی پیشنهادی طراحی کردیم. وضعیت مطلوب را در حوزه محتوا، آموزش مربیان و اولیا پیش‌بینی و وضعیت موجود را با آن مقایسه کردیم. سپس با الگوهای مختلف دنیا هم مقایسه تطبیقی انجام دادیم. این کارهای ما در نهایت منجر به شکل‌گیری الگویی شد که با توجه به ظرفیت‌ها و امکانات موجود طراحی شده بود. البته در حد کار دانشگاهی ماند و به مرحله عمل نرسید. وقتی به شهرستان محل کارم رفتم و این طرح را پیشنهاد دادم، مورد پذیرش قرار نگرفت. می‌توان به شیوه‌های مختلف از همکاران دیگر استفاده کرد. اگر بتوانید در شهرستان‌های تهران بیش از گذشته منشأ خیر باشید و دوستان را به مطالعه این نشریه ترغیب کنید و عزیزان صاحب قلم را تشویق به نوشتن و همکاری کنید، بسیار مفید خواهد بود.

یکی از ظرفیت‌هایی که من از آن مطلع هستم، برنامه‌هایی است که در قالب همایش، سمینار و سخنرانی اجرا می‌شود. اگر اطلاع‌رسانی داشته باشید، ما این کارها را انعکاس خواهیم داد.

محمدبیگی: چشم حتماً. این موضوع را در اولویت قرار خواهیم داد. ما همایش‌ها و سمینارهای بسیاری داریم که

انعکاس آن کمی مغفول مانده است و ان‌شاءالله از این به بعد حتماً همکاری خواهیم داشت. پیشنهادهای بسیار خوبی داشتید. سپاسگزارم. ما در حال تلاشیم که سروسامانی به دوره پیش‌دبستانی بدهیم. از زمانی که من وارد بخش پیش‌دبستانی شده‌ام، تحولاتی هم ایجاد شده، ولی چون ساختار پیش‌دبستانی ساختار معلق و نادرستی است، هر چقدر هم تلاش کنیم به نتیجه مطلوب نمی‌رسیم. انتظار می‌رود پیش‌دبستانی در ساختار آموزش و پرورش تعریف شده باشد؛ در صورتی که انگار آن را از مجموعه آموزش و پرورش جدا کرده‌اند. این ساختار باید اصلاح شود.

مفیدی: در دوره پیش‌دبستانی شما چند درصد بچه‌ها را تحت پوشش دارید؟

محمدبیگی: آمار افراد تحت پوشش ما ۳۷۰۰۰ نفر است. محتوایی که توزیع می‌شود چهار هزار محتواست؛ یعنی حدود سه‌هزار نفر ثبت نشده داریم. اینکه این چهار هزار نفر چند درصد از کل را شامل می‌شود، از نظر ما بین ۵۰ تا ۵۵ درصد است، اما اگر با ورودی‌های کلاس اول مقایسه کنیم، حدود ۴۰ درصد است. محاسبه پوشش تحصیلی در تهران کمی چالشی است و به راحتی امکان‌پذیر نیست.

مفیدی: مطالب بسیار خوبی فرمودید. من به‌عنوان سردبیر مجله و نیز از طرف دوستان هیئت تحریریه از شما تشکر می‌کنم که وقت خود را به ما دادید و امیدوارم از اطلاعات و همکاری‌های شما و همکارانتان در این مجله بیشتر برخوردار شویم.